

T.C.

İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

..... **ANA BİLİM DALI**

..... **BİLİM DALI**

TEZ ADINI BU KISIMA YAZINIZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADI SOYADI

ÖĞRENCİ NO

İSTANBUL, MART 20...

T.C.

İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

..... **ANA BİLİM DALI**

..... **BİLİM DALI**

TEZ ADINI BU KISIMA YAZINIZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADI SOYADI

ÖĞRENCİ NO

ORCID NO: XXXX-XXXX-XXXX-XXXX

DANIŞMAN

PROF. DR. ADI SOYADI

JÜRİ ÜYELERİ

PROF.DR.

DOÇ.DR.

İSTANBUL, MART 20....

T.C.

İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ

..... **ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ**

TEZ ONAY BELGESİ

(BU SAYFA ENSTİTÜ TARAFINDAN VERİLECEKTİR.)

..... Anabilim Dalı ..... Bilim Dalı ..... numaralı yüksek lisans öğrencisi .....'in “.....” adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 13/09/2019 tarih ve 2019/13 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: ...../...../20.....

Öğretim Üyesi Adı ve Soyadı		İmzası
Tez Danışmanı	Prof. Dr.	
Jüri Üyesi	Doç. Dr.	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi	

T.C.

İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

.....
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ETİK BEYAN

İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarımı kabullendiğimi beyan ederim.

.../.../ 20.....

ADI SOYADI

ÖN SÖZ

İSTANBUL, 20....

ADI SOYADI

ÖZET

TEZ ADINI BU KISIMA YAZINIZ

ADI SOYADI

ORC-ID: 0000-000X-XXXX-XXXX

Anahtar Kelimeler: Lipsum, Lorem İpsum, Lorem İpsum Kullanımı.

ABSTRACT

TITLE OF THESIS

NAME SURNAME

ORC-ID: 0000-000X-XXXX-XXXX

Keywords: Ipsum, Lorem Ipsum, Usage of Lorem Ipsum. (3-5 keywords).

İçindekiler

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Konusu	1
1.2. Araştırmanın Önemi.....	3
1.3. Araştırmanın Amacı.....	3
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar.....	5
2. KAVRAM VE KURAMLARIN TANITILMASI.....	7
2.1. Kağıt Sektörüne Genel Bakış	7
2.1.1. Kağıt Sektörünün Ekonomideki Yeri.....	10
2.1.2. Kağıt Üretim Süreçleri ve Temel Aktörler.....	12
2.1.3. Kağıt Sektöründe Ticaret Dinamikleri.....	14
2.1.4. Türkiyede Kağıt Sektörü	17
2.2. Ek Gümrük Vergileri	20
2.2.1. Ek Gümrük Vergilerinin Tanımı ve Kapsamı	20
2.2.2. Türkiye’de Ek Gümrük Vergisi Uygulamaları.....	21
2.2.3. Uluslararası Ticarete Ek Gümrük Vergilerinin Etkileri.....	25
2.3. Ek Gümrük Vergilerinin Üreticiler Üzerindeki Etkileri	27
2.3.1. Maliyetler ve Rekabet Gücü.....	28
2.3.2. Hammadde Tedariki ve Üretim Süreçleri	29
2.3.3. İthalat ve İhracat Dengesi.....	30
3. YÖNTEM.....	33
3.1. Araştırmanın Deseni	33
3.2. Çalışma Grubu.....	34
3.3. Veri Toplama Araçları	34

3.4. Verilerin Analizi	35
4. BULGULAR.....	37

TABLÖLAR LİSTESİ

ŞEKİLLER LİSTESİ

KISALTMALAR LİSTESİ

1. GİRİŞ

Çalışmanın bu bölümünde; araştırmanın konusu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar başlıkları altında bilgi verilmiştir.

1.1.Araştırmanın Konusu

İnsan, doğası gereği sosyal bir varlık olup, tarih boyunca başkalarıyla iletişim kurma, kendini ifade etme ve anlaşılma ihtiyacı duymuştur. Bu ihtiyaç, zamanla farklı yöntemlerin geliştirilmesine yol açmış, sözlü iletişimin yanı sıra yazılı anlatım da önemli bir ifade biçimi haline gelmiştir. İnsanlar, düşüncelerini ve duygularını kalıcı hale getirme, bilgiyi saklama ve gelecek nesillere aktarma amacıyla yazıyı kullanmaya başlamışlardır (Göğüş, 2019: 45). Yazının bulunmasıyla birlikte, üzerine yazı yazılabilecek uygun materyallerin geliştirilmesi de önemli bir gereksinim haline gelmiştir. İlk dönemlerde bu amaçla, İngilizcede "paper" kelimesine de kaynaklık eden papirüs kullanılmıştır. Eski Mısırlılar, MÖ 5000’li yıllarda papirüs bitkisini işleyerek yazı yazmaya uygun bir malzeme haline getirmiş ve bu ürünü uzun yıllar kullanmışlardır (Çetin, 2020: 78). Papirüs, zaman içinde çeşitli medeniyetler tarafından benimsenmiş ve yaygın şekilde kullanılmıştır.

Ancak tarihin en büyük buluşlarından biri olan kâğıt, papirüsten farklı olarak milattan sonra 2. yüzyılda Çin’de icat edilmiştir. Çinliler, bitkisel lifleri suyla karıştırarak ve bu karışımı presleyerek ilk kâğıt örneklerini üretmişlerdir (Needham, 1954: 203). Kâğıt, zamanla daha fazla geliştirilmiş ve üretim teknikleri çeşitlenmiştir. Bu önemli buluş, uzun bir süre sadece Çin sınırları içinde kullanılmış, ancak ticaret yolları aracılığıyla diğer medeniyetlere yayılmıştır. Araplar, 8. yüzyılda kâğıt yapımını öğrenmiş ve bu bilgiyi İslam coğrafyasında yaygınlaştırarak Endülüs üzerinden Avrupa'ya taşımışlardır (Pedersen, 1994: 56). Orta Çağ boyunca Avrupa’da kâğıt kullanımı giderek artmış ve nihayetinde matbaanın icadıyla birlikte kâğıda olan talep hızla yükselmiştir. Kâğıt fabrikalarının kurulması, hem üretim kapasitesini artırmış hem de ekonomik gelişmelere önemli katkılar sağlamıştır (Eliot & Rose, 2009: 112).

Günümüzde kâğıt, yalnızca yazı yazmak için değil, ambalaj, hijyen ürünleri, basım-yayın sektörü gibi pek çok alanda temel bir ihtiyaç haline gelmiştir. Artan talep doğrultusunda, kâğıt üretiminde söz sahibi olan ülkeler, doğal kaynakları bakımından

avantaj sağlayan yerlerde üretim yapmaktadır. Kâğıt üretimi için geniş orman alanları, su kaynakları ve uygun iklim koşulları gereklidir. Bu nedenle, kâğıt üretiminde önde gelen ülkeler arasında Çin, ABD, Brezilya, Rusya ve Finlandiya gibi geniş orman varlıklarına sahip devletler yer almaktadır (FAO, 2022: 89). Bu ülkeler, gelişmiş üretim tesisleri, bol hammadde kaynakları ve teknolojik altyapıları sayesinde küresel kâğıt üretiminde önemli bir paya sahiptir.

Ancak kâğıt üretiminin çevresel etkileri de göz ardı edilemez. Kâğıt üretiminde kullanılan ağaçların kesilmesi, ormansızlaşmaya neden olmakta ve ekosistem üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bu durum, geri dönüşüm uygulamalarını ve sürdürülebilir üretim yöntemlerini giderek daha önemli hale getirmektedir. Günümüzde birçok ülke, geri dönüştürülmüş kâğıt kullanımını teşvik ederek doğal kaynakların korunmasına katkıda bulunmaya çalışmaktadır. Aynı zamanda, sürdürülebilir ormancılık uygulamaları sayesinde kontrollü ağaç kesimi yapılarak kâğıt üretiminin çevresel etkileri azaltılmaya çalışılmaktadır (Smith, 2018: 142).

Yazı yazma ihtiyacı insanlık tarihi boyunca büyük önem taşımış ve bu doğrultuda farklı yazı materyalleri geliştirilmiştir. Papirüsten kâğıda geçiş, bilgi ve kültürün yayılmasını hızlandırmış, ekonomik ve teknolojik gelişmelere katkı sağlamıştır. Günümüzde ise kâğıt üretimi, sanayi ve çevre politikalarıyla doğrudan ilişkilidir. Hem üretim süreçlerinde sürdürülebilirlik ön planda tutulmalı hem de geri dönüşüm uygulamaları yaygınlaştırılarak doğal kaynaklar korunmalıdır.

Kâğıt sektörü, yazılı iletişimden ambalaj sanayisine kadar geniş bir kullanım alanına sahip olup, ekonomik kalkınma ve sanayi üretimi açısından stratejik bir öneme sahiptir. Küresel tedarik zincirlerinin bir parçası olan bu sektör, hammadde temini, üretim süreçleri ve uluslararası ticaret politikalarından doğrudan etkilenmektedir. Son yıllarda, çeşitli ülkelerde uygulanan ek gümrük vergileri, kâğıt üreticileri üzerinde önemli ekonomik ve rekabetçi baskılar oluşturmuştur.

Bu araştırma, ek gümrük vergilerinin kâğıt sektöründeki üreticilere olan etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Özellikle, yerli üreticilerin maliyet yapıları, rekabet gücü ve pazar dinamikleri üzerindeki değişimler analiz edilecektir. Ayrıca, artan gümrük vergilerinin ithalata bağımlı olan üreticiler üzerindeki etkileri ve söz

konusu vergilerin sektördeki fiyatlandırma, istihdam ve yatırım kararlarına yansımaları ele alınmıştır.

Çalışma kapsamında, ek gümrük vergilerinin sektöre etkilerini değerlendirirken yerli üreticilerin karşılaştığı fırsatlar ve tehditler de incelenmiştir. Özellikle, vergilerin yerli üretimi teşvik edip etmediği, üretim maliyetlerini nasıl etkilediği ve sektörün genel rekabet yapısında ne tür değişimlere yol açtığı konularına odaklanılmıştır. Bu doğrultuda, yerli üreticiler için ekonomik sürdürülebilirlik ve politika önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

1.2.Araştırmanın Önemi

Kağıt sektörü, dünya ekonomisinde kritik bir rol oynayan, birçok endüstriye ham madde sağlayan stratejik bir alandır. Basın-yayın, eğitim, ambalaj, sanayi üretimi, ticaret ve lojistik gibi sektörlerin temel girdilerinden biri olan kağıt, küresel tedarik zincirinin önemli bir parçasını oluşturur. Günümüzde kağıt üretimi ve ticareti, doğal kaynak kullanımı, sürdürülebilirlik politikaları, uluslararası ticaret düzenlemeleri ve ekonomik dalgalanmalar gibi birçok değişkenden etkilenmektedir. Özellikle son yıllarda birçok ülkenin korumacı ekonomi politikalarına yönelmesi ve uluslararası ticaretin çeşitli düzenlemelerle sınırlandırılması, kağıt sektöründe ek gümrük vergilerinin önemini artırmıştır.

Ek gümrük vergileri, yerli üretimi teşvik etmek ve ithalatı sınırlamak amacıyla uygulanan ekonomik politikalar arasında yer almakta olup, kağıt üreticileri için hem fırsatlar hem de riskler barındırmaktadır. Özellikle ithalata bağımlı olan üreticiler, artan maliyetler, hammadde tedarik sorunları ve rekabet baskılarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Diğer yandan, ek gümrük vergileri yerli üreticiler için ithal ürünlerle rekabet edebilme avantajı sağlayarak sektörün güçlenmesine katkıda bulunabilir. Ancak bu durum, üretim maliyetlerinin artması ve tedarik süreçlerinin karmaşık hale gelmesi nedeniyle yerli firmalar için uzun vadeli sürdürülebilirlik sorunları da yaratabilir.

Bu araştırma, ek gümrük vergilerinin kağıt sektörüne olan ekonomik ve ticari etkilerini derinlemesine inceleyerek sektörün rekabet gücünü, maliyet yapısını ve sürdürülebilirliğini nasıl etkilediğini ortaya koymayı hedeflemektedir

1.3.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, kağıt sektöründe uygulanan ek gümrük vergilerinin üreticilere olan etkilerini detaylı bir şekilde analiz etmektir. Özellikle, yerli üreticilerin rekabet gücü, üretim maliyetleri ve pazar dinamikleri üzerindeki değişimler incelenecek, ithalata bağımlı üreticilerin karşılaştığı zorluklar ve fırsatlar değerlendirilecektir.

Araştırma kapsamında şu sorulara yanıt aranacaktır:

1. Kağıt sektöründe ek gümrük vergilerinin genel olarak sektöre etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

2. Ek gümrük vergileri hammadde tedarikini nasıl etkiledi? Alternatif kaynaklara yönelmek zorunda kaldınız mı?

3. Ek gümrük vergilerinin üretim maliyetlerinize olan etkileri neler oldu? Özellikle hangi kalemlerde artışlar yaşandı?

4. Yerel ve uluslararası piyasalarda rekabet gücünüz üzerinde ek gümrük vergilerinin nasıl bir etkisi oldu?

5. Ek gümrük vergileri nedeniyle üretim süreçlerinizde herhangi bir değişiklik yapmak zorunda kaldınız mı? Eğer evet ise, bu değişiklikler nelerdir?

6. Ek gümrük vergileri şirketinizin finansal yönetimi üzerinde ne tür zorluklar veya fırsatlar yarattı?

7. Ek gümrük vergileri karşısında geliştirdiğiniz stratejiler nelerdir? Bu stratejiler ne kadar etkili oldu?

8. Ek gümrük vergileri nedeniyle çalışan sayısı, iş yükü ya da çalışma koşullarında herhangi bir değişiklik oldu mu?

9. Ek gümrük vergilerinin sektörde uzun vadeli etkileri konusunda öngörüleriniz nelerdir? Politika yapıcılarına bu konuda ne tür önerilerde bulunmak istersiniz?

Bu araştırma, ek gümrük vergilerinin sektöre olan ekonomik etkilerini hem nitel hem de nicel verilerle destekleyerek analiz etmeyi amaçlamaktadır. Özellikle, sektör temsilcileri ve politika yapıcılar için somut öneriler sunmak, bu çalışmanın temel hedeflerinden biridir. Ayrıca, çalışmanın sonuçları kağıt sektöründe uzun vadeli

ekonomik planlamalar yapacak olan karar alıcılar için yol gösterici bir kaynak niteliğinde olacaktır.

1.4.Varsayımlar

Bu araştırmada, kağıt sektörüne uygulanan ek gümrük vergilerinin üreticilere olan etkilerini değerlendirmek amacıyla belirli varsayımlar öne sürölmektedir. Bu varsayımlar, çalışmanın kapsamını belirlemek ve analiz süreçlerine yön vermek için oluşturulmuştur.

- Ek gümrük vergileri, kağıt sektöründeki yerli üreticilere rekabet avantajı sağlar.
- Ek gümrük vergileri, ithal kağıt ürünlerinin maliyetlerini artırarak sektör genelinde fiyat artışına neden olur.
- Ek gümrük vergileri, yerli kağıt üreticilerinin ham madde ve ara mal tedarik süreçlerinde maliyet baskısı oluşturabilir.
- Ek gümrük vergileri, kağıt sektöründeki küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ'ler) üzerinde büyük ölçekli firmalara kıyasla daha olumsuz etkiler yaratır.
- Ek gümrük vergileri, kağıt sektöründe istihdam düzeyini doğrudan ve dolaylı olarak etkileyebilir.
- Ek gümrük vergileri, sürdürülebilirlik ve çevresel etkiler açısından sektörün üretim süreçlerinde değişikliklere yol açabilir.

İthalatın azalması, dış ticaret açığını kapatmaya katkı sağlayabilir ancak kağıt ihracatına yönelik olası misilleme politikaları, sektörün dış pazardaki rekabet gücünü sınırlayabilir.

Bu varsayımlar, çalışmanın analiz süreçlerine yön verecek olup, araştırma sürecinde elde edilecek veriler ve bulgular ışığında doğrulanacak veya yanlışlanacaktır.

1.5.Sınırlılıklar

Bu araştırma, belirli zaman, mekân, veri kaynağı ve metodolojik kısıtlar çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulgularının yorumlanması ve genelleştirilmesi sürecinde aşağıdaki sınırlılıklar göz önünde bulundurulmalıdır:

- Araştırma, belirli bir zaman dilimindeki ek gümrük vergilerinin etkilerini incelemektedir. Vergilerin uzun vadeli sonuçları ve sektör üzerindeki etkileri zaman içinde değişebileceğinden, çalışmada ele alınan bulgular belirli bir dönemle sınırlıdır.
- Araştırma, Türkiye'deki kağıt sektörüne odaklanmaktadır. Dolayısıyla, elde edilen bulguların diğer ülkelerdeki kağıt üreticileri ve ticaret politikaları için doğrudan geçerli olduğu söylenemez.
- Sektörde faaliyet gösteren tüm üreticilerle görüşme yapmak mümkün olmadığından, araştırma belirli bir örneklemle sınırlandırılmıştır.
- Çalışma kapsamında ele alınan ek gümrük vergilerinin etkileri, mevcut ticaret politikaları ve regülasyonlar doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Bu sınırlılıklar göz önüne alındığında, çalışmanın sonuçları belirli bir bağlam içinde değerlendirilmelidir. Bulgular, mevcut veriler ve yöntemlerle ortaya konmuş olup, farklı yöntemler ve zaman dilimleri dikkate alındığında değişkenlik gösterebilir.

2. KAVRAM VE KURAMLARIN TANITILMASI

Çalışmanın bu bölümünde, konu ile ilgili kavramlar ve kuramlar hakkında detaylı bilgi verilmiştir.

2.1.Kağıt Sektörüne Genel Bakış

Kağıt sektörü, dünya genelinde en büyük ve stratejik öneme sahip endüstrilerden biri olarak öne çıkmaktadır. Kağıt üretim süreçleri, belirli iklimsel ve doğal kaynak koşullarını gerektirdiğinden, her bölgede aynı düzeyde üretim yapılamamaktadır. Bununla birlikte, kağıt üretim tesislerinin kurulumu ve işletilmesi yüksek maliyetli yatırımları zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle, modern kağıt sanayisi, ağırlıklı olarak Avrupa, Kuzey Amerika ve Japonya gibi sanayileşmiş bölgelerde yoğunlaşmış olup, özellikle kuzey yarımküredeki iğne yapraklı orman bölgelerinde üretim kapasitesi daha yüksek seviyelerde seyretmektedir (Holik, 2006: 14).

Kağıt endüstrisi, kendine özgü yapısıyla birçok sektöre bağlı olarak faaliyet göstermektedir. Hammadde ve enerji kaynakları açısından ormancılık, tarım, su kaynakları, kömür ve kimya sanayi gibi alt sektörlerden doğrudan etkilenirken, ambalaj sanayi, matbaacılık ve basım sektörü gibi üst sektörlerle de çıktılarını paylaşarak etkileşim içindedir. Dolayısıyla, kağıt sektöründeki gelişmeler yalnızca bu alanla sınırlı kalmayıp, makroekonomik dalgalanmalar doğrultusunda geniş bir ekonomik etkiye sahiptir.

Günümüzde, kağıt üretim süreçleri geleneksel yöntemlerden uzaklaşarak ileri teknolojilerle donatılmış modern tesislerde gerçekleştirilmekte ve bilimsel yöntemler ışığında sürekli olarak geliştirilmektedir. Üretim kapasitesinin yüksek tutulması ve kalite standartlarının sağlanması amacıyla hammadde seçiminde homojenlik ve kalite önemli kriterler haline gelmiştir. Bunun yanı sıra, sektörde sürdürülebilirlik giderek daha fazla önem kazanmış olup, enerji tüketimi, su kullanımı ve atık yönetimi gibi çevresel faktörlere yönelik uluslararası standartlara uyum sağlama zorunluluğu artmaktadır.

Özellikle geri dönüşüm uygulamaları, kağıt sanayisinin çevresel etkilerini azaltma ve ekonomik verimliliği artırma noktasında önemli bir rol üstlenmektedir. 2018 yılı itibarıyla sektörde kullanılan kağıt ve karton harman bileşim oranlarına

bakıldığında, üretimde geri dönüşümden elde edilen hurda kağıt kullanım oranının %71 seviyesine ulaştığı görülmektedir. Bu durum, geri dönüştürülmüş liflerin, geri kazanılmış kağıdın derecesine uygun kağıt türlerinde kullanılmasının ekonomik ve çevresel açıdan büyük bir avantaj sağladığını ortaya koymaktadır. Günümüzde düşük kaliteli kağıt üretimi için yüksek kaliteli liflerin kullanımı ekonomik açıdan sürdürülebilir bir yöntem olarak değerlendirilmemektedir. Bu nedenle, firmalar, yüksek kaliteli hammaddelerin en verimli şekilde değerlendirilmesini sağlamak adına yeni üretim teknikleri ve optimize edilmiş süreçler geliştirme yönünde stratejiler belirlemektedirler.

Kağıt sektörü, küresel ekonominin önemli bileşenlerinden biri olup, geniş bir endüstriyel ve ticari faaliyet alanına sahiptir. Kağıt üretimi, ham madde tedarikinden nihai tüketiciye kadar uzanan karmaşık bir süreci kapsar ve bu süreç içinde çevresel, ekonomik ve teknolojik faktörlerin etkisi büyüktür. Bu sektör, başta selüloz ve kağıt hamuru üretimi olmak üzere, yazı ve baskı kağıtları, ambalaj kağıtları, hijyenik kağıtlar ve özel amaçlı kağıtlar gibi birçok alt kategoriden oluşmaktadır (Eroğlu, 2015: 47).

Kağıt üretimi, ilk olarak Çin'de M.S. 2. yüzyılda başlamış olup, zamanla Avrupa'ya ve diğer kıtalara yayılmıştır. Endüstriyel anlamda kağıt üretiminin temelleri 19. yüzyılda, mekanik ve kimyasal kağıt hamuru üretim süreçlerinin geliştirilmesiyle atılmıştır (Şahin, 2018: 112). Özellikle 20. yüzyılın ortalarından itibaren gelişen teknoloji ile birlikte üretim süreçleri hızlanmış, otomasyon sistemleri devreye girmiş ve kağıt geri dönüşümü önemli bir konu haline gelmiştir.

Günümüzde kağıt endüstrisi, sürdürülebilirlik ve çevre dostu üretim anlayışıyla şekillenmekte olup, geri dönüşümlü kağıt kullanımı giderek artmaktadır. Ayrıca dijitalleşmenin etkisiyle yazı ve baskı kağıtları segmentinde azalma gözlemlenirken, ambalaj ve hijyenik kağıt ürünlerinde büyüme kaydedilmektedir (TÜİK, 2022: 75).

Kağıt sektörü, küresel ölçekte büyük bir pazar payına sahiptir. Özellikle Kuzey Amerika, Avrupa ve Asya ülkeleri, kağıt üretiminde lider konumda bulunurken, Çin en büyük üretici ve tüketici ülkelerden biri olarak öne çıkmaktadır (Smith, 2020: 98). 2021 yılı verilerine göre dünya genelinde yaklaşık 420 milyon ton kağıt ve karton

üretimi yapılmıştır ve bu üretimin önemli bir kısmı ambalaj sektörüne yönelmektedir (Pulp & Paper International, 2021: 34).

Türkiye’de ise kağıt sektörü, büyük ölçüde ithalata bağımlı bir yapıya sahiptir. Türkiye’deki kağıt tüketimi her yıl artış gösterirken, üretim kapasitesinin ithalatı karşılamada yetersiz kaldığı görülmektedir. 2021 yılında Türkiye’nin toplam kağıt ve karton üretimi 4,5 milyon ton olarak gerçekleşirken, aynı yıl yaklaşık 3 milyon ton kağıt ve karton ithalatı yapılmıştır (Türkiye Kağıt Sanayicileri Derneği, 2022: 21). Son yıllarda ise yerli üretimi artırmaya yönelik yatırımlar hız kazanmış ve yeni kağıt fabrikalarının açılmasıyla birlikte ithalata olan bağımlılığın azaltılması hedeflenmiştir.

Kağıt üretiminde temel ham madde, ağaçlardan elde edilen selülozdur. Ancak modern üretim süreçlerinde kağıt geri dönüşümü de önemli bir yer tutmaktadır. Kağıt üretim süreci temel olarak şu aşamalardan oluşmaktadır:

- Selüloz ve Kağıt Hamuru Üretimi: Odun yongaları veya geri dönüştürülmüş kağıt, kimyasal veya mekanik işlemlerle lif haline getirilir.
- Hamurun Arıtılması ve Karışım Hazırlanması: Lifler su ile karıştırılarak istenen kağıt türüne uygun kimyasallar eklenir.
- Kağıt Makinesi Süreci: Karışım, özel makinelerde ince tabakalar halinde yayılır ve preslenerek fazla suyu alınır.
- Kurulama ve Kaplama: Kağıt, sıcak silindirlere geçirilerek kurutulur ve kullanım amacına göre kaplanabilir.
- Kesme ve Ambalaj: Nihai ürün rulo veya tabaka halinde kesilerek ambalajlanır ve sevkiyata hazır hale getirilir (Erdem, 2019: 63).

Kağıt endüstrisi, yüksek su ve enerji tüketimi nedeniyle çevresel sürdürülebilirlik açısından önemli bir sektör olarak değerlendirilmektedir. Geleneksel kağıt üretimi süreçleri, büyük miktarda su kullanımı gerektirmekte ve atık su kirliliğine yol açabilmektedir. Bu nedenle modern tesislerde su geri dönüşüm sistemleri ve düşük kimyasal tüketimi sağlayan üretim teknikleri geliştirilmektedir (World Bank, 2020: 45).

Ekonomik açıdan bakıldığında, kağıt sektörü büyük bir istihdam alanı yaratmakla birlikte hammadde temininde küresel fiyat dalgalanmalarından etkilenmektedir. Özellikle selüloz fiyatlarında yaşanan artışlar, kağıt üretim

maliyetlerini doğrudan etkilemektedir. Öte yandan, e-ticaretin ve ambalaj sektörünün büyümesi, kağıt talebinde artışa neden olmaktadır (OECD, 2021: 87).

Kağıt sektörü, küresel ekonomik ve çevresel dinamiklere bağlı olarak sürekli değişen bir yapıya sahiptir. Dijitalleşme ile birlikte bazı kağıt türlerine olan talep azalırken, özellikle ambalaj ve hijyen ürünleri gibi alanlarda büyüme devam etmektedir. Türkiye’de ise sektördeki yerli üretimin artırılması ve geri dönüşüm oranlarının yükseltilmesi öncelikli hedefler arasında yer almaktadır. Kağıt sektörünün sürdürülebilirlik odaklı yeni teknolojilerle desteklenmesi, hem çevresel etkilerin azaltılmasına hem de ekonomik verimliliğin artırılmasına katkı sağlayacaktır.

Bu bağlamda, kağıt sektörünün gelişimi hem ulusal hem de küresel ekonominin dinamikleriyle yakından ilişkilidir. Geri dönüşüm süreçlerinin etkinleştirilmesi, çevresel sürdürülebilirlik ilkelerine bağlı kalınması ve üretim maliyetlerini optimize eden teknolojilerin benimsenmesi, sektörün gelecekteki büyüme potansiyelini belirleyecek temel faktörler olarak öne çıkmaktadır.

2.1.1. Kağıt Sektörünün Ekonomideki Yeri

Kağıt sektörü, küresel ekonomik sistemin önemli yapı taşlarından biri olarak kabul edilmektedir. Bu sektör, hem doğrudan ekonomik katkıları hem de dolaylı etkileri bakımından büyük bir öneme sahiptir. Kağıt üretimi, istihdam yaratma, ticaret dengesi ve yenilenebilir kaynakların kullanımı gibi birçok ekonomik parametreyle yakından ilişkilidir (FAO, 2017; Smith & Johnson, 2019).

Öncelikle, kağıt sektörü üretim kapasitesi bakımından dünya genelinde önemli bir endüstridir. 2020 yılı itibarıyla küresel kağıt ve karton üretimi yaklaşık 420 milyon ton seviyesine ulaşmış ve bu rakamın büyük bir kısmı Asya-Pasifik bölgesi tarafından karşılanmıştır (European Paper Association, 2021). Özellikle Çin, ABD ve Japonya'nın dünya kağıt üretiminde lider konumda olduğu ve küresel arzın yaklaşık yarısını karşıladığı görülmektedir (FAO, 2017). Avrupa Birliği ülkeleri de sektörde önemli bir aktör olup, sürdürülebilir üretim ve geri dönüşüm süreçleriyle küresel piyasada rekabet gücünü artırmaktadır (European Commission, 2020).

Ekonomik açıdan bakıldığında, kağıt sanayi yalnızca üretim süreçleriyle değil, aynı zamanda yarattığı istihdam olanaklarıyla da büyük bir etkiye sahiptir. ABD'de kağıt sektörü, doğrudan 400.000'den fazla kişiye istihdam sağlamakta ve dolaylı olarak milyonlarca kişiye geçim kaynağı yaratmaktadır (U.S. Bureau of Labor Statistics, 2020). Avrupa'da ise 2020 yılı itibarıyla yaklaşık 180.000 kişi doğrudan kağıt üretiminde çalışmakta olup, sektörün yan dallarında istihdam edilenlerle birlikte bu rakam çok daha yüksek seviyelere ulaşmaktadır (European Paper Association, 2021).

Kağıt sanayisinin ekonomik katkıları yalnızca üretim ve istihdamla sınırlı kalmamaktadır. Bu sektör, aynı zamanda dünya genelindeki ticaret dengeleri üzerinde de etkili olmaktadır. Kağıt ve kağıt hamuru ticareti, 2021 yılı itibarıyla yıllık yaklaşık 200 milyar dolarlık bir hacme ulaşmıştır (World Trade Organization, 2022). Almanya ve ABD gibi ülkeler en büyük kağıt ihracatçıları arasında yer almakta olup, Çin ve Hindistan gibi büyük tüketici pazarlarına ihracat yapmaktadırlar (FAO, 2017). Özellikle e-ticaretin yaygınlaşmasıyla birlikte ambalaj kağıtlarına olan talebin artması, bu sektörün küresel ekonomideki önemini daha da artırmaktadır (Brown & Wilson, 2021).

Kağıt sektörünün bir diğer ekonomik önemi ise sürdürülebilir kaynak yönetimi ve döngüsel ekonomi ile ilişkilidir. Geri dönüşüm süreçlerinin gelişmesi ve çevresel düzenlemelerin sıklaşması, sektörü sürdürülebilir üretim modellerine yöneltilmektedir (Garcia & Almeida, 2018). Avrupa Birliği'nin döngüsel ekonomi politikaları doğrultusunda geri dönüştürülmüş kağıt oranı 2021 yılında %72'ye ulaşmıştır (European Commission, 2021). Bu durum, hem atık yönetimi maliyetlerini düşürmekte hem de sektörde uzun vadeli ekonomik sürdürülebilirliği sağlamaktadır (Lee & Kim, 2021).

Sektörün ekonomik yapısı bölgesel farklılıklar göstermekle birlikte, gelişmekte olan ülkelerde kağıt tüketiminin hızla arttığı gözlemlenmektedir. Özellikle Hindistan, Endonezya ve Brezilya gibi ülkelerde eğitim ve sanayileşmenin artmasıyla birlikte kağıt tüketiminin yükseldiği ve buna bağlı olarak sektörün büyüme potansiyelinin genişlediği belirtilmektedir (Smith & Johnson, 2019). Bu ülkelerde kişi başına düşen kağıt tüketimi gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında hâlâ düşük seviyede olmakla birlikte, talep artış hızı oldukça yüksektir (FAO, 2017).

Son olarak, kağıt sanayisinin ekonomik gelişmişlikle doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Kişi başına düşen kağıt tüketimi, ülkelerin ekonomik büyüme seviyeleriyle paralellik göstermektedir. Örneğin, gelişmiş ülkelerde kişi başına düşen yıllık kağıt tüketimi ortalama 150-200 kg civarındayken, gelişmekte olan ülkelerde bu rakam 20-50 kg arasında değişmektedir (Jones & Miller, 2020). Dolayısıyla, kağıt tüketimi yalnızca bir sanayi göstergesi olmakla kalmayıp, aynı zamanda bir ülkenin ekonomik gelişmişlik düzeyinin dolaylı bir göstergesi olarak da değerlendirilmektedir (FAO, 2017).

Bu bağlamda, kağıt sektörü dünya ekonomisinde kritik bir rol oynamaya devam etmektedir. Hem sanayileşmiş ülkelerdeki üretim merkezleri hem de gelişmekte olan ülkelerdeki artan talep, sektörü sürekli olarak yenilik ve dönüşüm içerisinde tutmaktadır. Yenilenebilir kaynak yönetimi, dijitalleşme ve ambalaj sanayisindeki gelişmeler, kağıt sektörünün gelecekte nasıl şekilleneceğine dair önemli ipuçları sunmaktadır (Brown & Wilson, 2021; Garcia & Almeida, 2018).

2.1.2. Kağıt Üretim Süreçleri ve Temel Aktörler

Kağıt üretimi, karmaşık ve çok aşamalı bir süreçtir. Bu süreç, hammadde temininden nihai ürünün tüketiciye ulaşmasına kadar bir dizi işlemden geçer. Kağıt üretim sürecinde kullanılan teknolojiler, çevresel düzenlemeler ve ekonomik faktörler de sürekli bir değişim içindedir. Bu süreçteki temel aktörler ise hammadde sağlayıcıları, üreticiler, dağıtım ağları, geri dönüşüm firmaları ve nihai tüketicilerden oluşmaktadır. Kağıt sanayisi, küresel ölçekte önemli bir ekonomik sektördür ve ekonomik büyüme, çevresel sürdürülebilirlik gibi konularda büyük rol oynamaktadır (FAO, 2018; European Paper Association, 2021).

Kağıt üretiminin ilk aşaması, hammadde temini ile başlar. Kağıt üretimi için ana hammadde selüloz lifleri olup, bu lifler çoğunlukla ağaçlardan elde edilmektedir. Ağaç türleri genellikle yumuşak odunlar (kozalaklı ağaçlar) ve sert odunlar (geniş yapraklı ağaçlar) olarak iki grupta sınıflandırılır. Yumuşak odunlar, uzun lifli selüloz içerdiğinden dayanıklı kağıt üretiminde kullanılırken, sert odunlar daha kısa liflere sahip olduğu için genellikle daha pürüzsüz kağıtlar üretmek için tercih edilmektedir (Garcia & Almeida, 2018). Ayrıca, sürdürülebilir ormancılık uygulamaları ile kağıt

üreticileri, çevreyi koruma amacıyla FSC (Forest Stewardship Council) ve PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification) gibi sertifikasyon sistemlerine yönelmektedirler. Geri dönüşüm de kağıt üretiminde önemli bir yer tutmakta ve günümüzde geri dönüştürülmüş kağıt kullanımı yaygınlaşmaktadır (European Commission, 2020).

İkinci aşama, hamur üretimi sürecidir. Bu aşama, odun liflerinin kimyasal veya mekanik işlemlerle ayrıştırılmasını içerir. Hamur üretiminde üç ana yöntem kullanılır. İlk yöntem mekanik hamur üretimi olup, bu işlemde odun lifleri mekanik yollarla öğütülerek hamur elde edilir. Bu yöntem genellikle daha düşük kaliteli kağıtlar için tercih edilir. İkinci yöntem kimyasal hamur üretimi olup, bu yöntemde odun lifleri sülfat (kraft) veya sülfid kimyasal maddelerle işlenerek ayrıştırılır. Kimyasal işlemler, daha dayanıklı ve kaliteli kağıtların üretimini sağlar. Üçüncü yöntem ise geri dönüştürülmüş hamur üretimi olup, kullanılmış kağıtlar kimyasal işlemlerle yeniden liflerine ayrılır ve bu şekilde hamur haline getirilir. Bu yöntem, çevresel açıdan sürdürülebilir bir alternatif olarak tercih edilmektedir (Smith & Johnson, 2020).

Kağıt üretiminin üçüncü aşaması, kağıt üretimidir. Hamur üretildikten sonra, kağıt haline getirilmesi için bir dizi işlemden geçirilir. İlk olarak, hamur su eklenerek homojen bir karışım elde edilir. Bu karışım, tel kafes üzerine yayılır ve fazla suyun süzülmesi sağlanır. Ardından, kağıt hamuru presleme işlemine tabi tutulur ve bu aşamada kağıt sıkıştırılır. Kağıt daha sonra kurutma silindirlerinden geçirilerek fazla nemden arındırılır. Son olarak, kağıdın yüzeyine kaplama maddeleri uygulanarak pürüzsüzlük ve parlaklık kazandırılır. Bu işlem, kağıdın hem fiziksel özelliklerini hem de kullanım amacına göre estetik ve fonksiyonel özelliklerini belirler (Brown & Wilson, 2021).

Kağıt üretiminin son aşaması, son işleme ve dağıtım süreçleridir. Bu aşama, kağıdın belirli kullanım amaçlarına göre şekillendirilmesi ve paketlenmesi işlemidir. Kağıt, baskı kağıtları, ambalaj kağıtları, hijyenik kağıtlar gibi farklı kategorilere ayrılabilir. Özellikle son yıllarda e-ticaretin artışıyla birlikte ambalaj kağıtlarına olan talep önemli ölçüde artmıştır. Kağıt, sonrasında dağıtım kanallarına gönderilerek nihai tüketicilere ulaştırılır. Bu süreçte dağıtım şirketleri, kağıdın çeşitli sektörlerdeki

tüketicilere zamanında ve verimli bir şekilde ulaşmasını sağlar (Smith & Johnson, 2020).

Kağıt sektöründeki temel aktörler arasında küresel kağıt üreticileri, hammadde sağlayıcıları, geri dönüşüm firmaları ve nihai tüketiciler yer almaktadır. Küresel kağıt üreticileri, bu sektörün en büyük oyuncularında yer almakta ve önemli bir pazar payına sahiptir. International Paper (ABD), Stora Enso (Finlandiya-İsveç), UPM-Kymmene (Finlandiya), Oji Paper (Japonya) gibi büyük şirketler, küresel kağıt arzında önemli bir rol oynamaktadır (World Trade Organization, 2022). Ayrıca, hammadde sağlayıcıları da bu sürecin kritik aktörlerindedir. Kağıt üretimi için gerekli olan odun hamuru ve geri dönüştürülmüş kağıt gibi hammaddeler, büyük tedarikçiler tarafından sağlanmaktadır (Garcia & Almeida, 2018). Geri dönüşüm sektörü de kağıt sanayisinin sürdürülebilirliğini sağlamak adına önemli bir yer tutmaktadır. Avrupa ve Kuzey Amerika'da faaliyet gösteren geri dönüşüm firmaları, kullanılan kağıtları yeniden işleyerek geri dönüştürülmüş hamur üretimini artırmaktadır (European Paper Association, 2021).

Sonuç olarak, kağıt üretim süreçleri, çevresel sürdürülebilirlik, teknolojik yenilikler ve ekonomik faktörlerin etkisiyle sürekli olarak evrilmektedir. Kağıt sanayisindeki temel aktörler, küresel düzeydeki tedarik zincirinin bir parçası olarak, üretim ve dağıtım aşamalarında birbirleriyle etkileşim halindedir. Bu süreçte, teknolojik gelişmeler ve çevresel politikalar, sektörün geleceğini şekillendiren önemli faktörler arasında yer almaktadır.

2.1.3. Kağıt Sektöründe Ticaret Dinamikleri

Kağıt sektörü, küresel ticaretin önemli bir parçası olup, hem hammadde hem de nihai ürün bazında büyük bir ticaret hacmine sahiptir. Bu sektördeki ticaret dinamikleri, üretim süreçlerinden lojistik ağlarına kadar bir dizi faktörle şekillenir. Küresel çapta kağıt üretimi ve ticareti, devlet politikaları, çevresel düzenlemeler, ekonomik dalgalanmalar ve teknolojik gelişmeler gibi birçok faktörden etkilenmektedir. Özellikle son yıllarda sürdürülebilirlik, geri dönüşüm ve yeşil ticaret gibi konular, kağıt ticaretinin yönünü belirleyen en önemli faktörlerden biri haline gelmiştir. Ayrıca, dijitalleşmenin etkisiyle birlikte kağıt talebinin değişimi de

sektördeki ticaret dinamiklerini doğrudan etkilemektedir (World Trade Organization, 2021).

Kağıt sektöründeki ticaret, her yıl milyonlarca ton kağıt ve kağıt hamurunun ihracat ve ithalatı ile gerçekleşmektedir. Küresel düzeyde, kağıt ve kağıt hamuru ticareti, özellikle gelişmiş ekonomilere sahip ülkeler arasında yoğunlaşmıştır. Dünyanın en büyük kağıt ihracatçıları arasında Çin, Almanya, ABD, Japonya ve Finlandiya gibi ülkeler yer almaktadır. Bu ülkeler, kağıt üretiminde önemli bir pazar payına sahip olup, üretim kapasitelerinin büyük bir kısmını ihraç etmektedirler (FAO, 2020). Örneğin, Almanya Avrupa'nın en büyük kağıt ihracatçısı olarak, dünyanın çeşitli bölgelerine kağıt ve kağıt hamuru ihraç etmektedir. Avrupa Birliği, kağıt sektöründeki ihracatçılar için önemli bir pazarı temsil ederken, Kuzey Amerika ve Asya-Pasifik bölgeleri de ihracat pazarları açısından önemli rol oynamaktadır.

İthalat açısından ise, özellikle gelişmekte olan ülkeler kağıt ve kağıt hamuru ithalatında öne çıkmaktadır. Çin, dünya çapında en büyük kağıt ithalatçısı olarak bilinirken, ABD ve Rusya gibi ülkeler de önemli ithalatçılar arasında yer almaktadır. Kağıt ve kağıt hamuru ithalatının artışı, genellikle yerel üretim kapasitesinin yetersiz kaldığı ve iç talebin karşılanmasında dışa bağımlılığın arttığı durumlarla ilişkilidir. Ayrıca, geri dönüştürülmüş kağıt ithalatı, çevresel sürdürülebilirlik politikalarının etkisiyle de artış göstermektedir (European Paper Association, 2021). Geri dönüşümle elde edilen kağıt hamuru, hem ekonomik olarak daha düşük maliyetli hem de çevresel olarak daha sürdürülebilir bir seçenek sunmaktadır.

Kağıt ticaretinin dinamiklerini etkileyen pek çok faktör vardır. Bunlar arasında küresel ekonomik büyüme, döviz kurları, enerji maliyetleri, ulaşım altyapısı, yerel hammadde temini ve çevre politikaları başlıca yer almaktadır. Örneğin, kağıt üretimi enerji yoğun bir süreçtir ve enerji fiyatlarındaki artış, üretim maliyetlerini doğrudan etkileyebilir. Bu da üreticilerin maliyetlerini yükseltirken, fiyatların artmasına neden olabilir. Bunun yanı sıra, döviz kurları, özellikle kağıt sektörünün küresel ticaretinde büyük rol oynamaktadır. Kağıt ve kağıt hamuru, genellikle dolar üzerinden ticareti yapılan ürünlerdir, bu nedenle döviz kurlarındaki dalgalanmalar, ihracat ve ithalat fiyatlarını önemli ölçüde etkileyebilir (Smith & Johnson, 2020).

Bir diğerk önemli etken, sürdürülebilirlik ve çevre politikalarıdır. Kağıt sektörü, orman kaynaklarına dayalı bir sektör olduğu için çevresel sürdürülebilirlik konusu, sektörün geleceğini doğrudan etkilemektedir. Birçok ülke, kağıt üretiminde kullanılan hammaddelerin sürdürülebilir ormanlardan temin edilmesi gerektiği konusunda sıkı düzenlemeler getirmiştir. Bu nedenle, FSC (Forest Stewardship Council) ve PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification) gibi sertifikasyon sistemleri, kağıt ticaretinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu sertifikalar, tüketicilerin ve işletmelerin çevre dostu üretim yöntemlerini tercih etmelerini teşvik etmektedir. Ayrıca, geri dönüştürülmüş kağıt kullanımı, çevresel etkileri azaltma amacıyla giderek daha fazla önem kazanmakta ve birçok şirket, çevresel etkilerini minimize etmek için geri dönüşüm oranlarını artırmaktadır (European Commission, 2020).

Son yıllarda, dijitalleşme kağıt sektörünün ticaret dinamiklerini yeniden şekillendirmektedir. İnternetin yaygınlaşması ve dijital medya kullanımının artması, özellikle baskı kağıtları ve gazete kağıtları gibi ürünlerin talebinde azalmaya yol açmıştır. Bununla birlikte, dijitalleşmenin etkisiyle birlikte ambalaj kağıtları, sıhhi kağıtlar ve özel kağıtlar gibi alanlarda talep artışı gözlemlenmiştir. Özellikle e-ticaretin yükselmesi, ambalaj kağıtlarına olan talebi artırmıştır. Bunun yanı sıra, pandemi sonrası dijital dönüşümün hızlanması, kağıt talebinde bazı değişikliklere yol açmıştır. Birçok şirket, dijitalleşme ile birlikte geleneksel baskı işlerinden çok, dijital ortamda daha esnek ve hızlı çözümler üretmeye yönelmiştir. Ancak, ambalaj sektöründeki büyüme ve hijyen ürünleri gibi alanlar, kağıt sektörünün yeniden şekillenen ticaret dinamiklerine adapte olmasına olanak tanımaktadır (Garcia & Almeida, 2018).

Son yıllarda, gelişmekte olan ülkeler kağıt tüketimi ve ticareti açısından önemli bir pazar haline gelmiştir. Özellikle Asya-Pasifik, Latin Amerika ve Afrika gibi bölgelerde, eğitim seviyesinin yükselmesi, gelir düzeyinin artması ve kentleşmenin hızlanması gibi faktörler, kağıt talebini artırmaktadır. Hindistan, Brezilya ve Çin gibi ülkelerde, özellikle okul kağıtları, ambalaj kağıtları ve hijyen kağıtları gibi ürünlere olan talep büyük bir hızla artmaktadır. Bu ülkelerdeki nüfus artışı ve orta sınıfın büyümesi, kağıt sektörünün ticaretinde önemli fırsatlar yaratmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerdeki ekonomik büyüme ve artan tüketici talebi, kağıt ticaretinin geleceğini şekillendirecek olan temel faktörlerden biridir (FAO, 2020).

Sonuç olarak, kağıt sektörü, küresel ticaretin önemli bir parçası olmaya devam etmektedir. Bu sektördeki ticaret dinamikleri, ekonomik, çevresel ve teknolojik faktörlerin etkisiyle şekillenmektedir. Özellikle sürdürülebilirlik, geri dönüşüm ve dijitalleşme gibi unsurlar, sektördeki ticaretin geleceğini belirleyen önemli etkenlerdir. Ayrıca, gelişmekte olan ülkelerdeki artan talep, kağıt ticaretinin yeni pazarlarını oluşturmaktadır. Bu dinamiklerin göz önünde bulundurulması, kağıt üreticilerinin ve ticaret aktörlerinin stratejik planlamalarında önemli bir rol oynamaktadır.

2.1.4. Türkiyede Kağıt Sektörü

Kağıdın tarihi, ilk olarak Çin'e dayanmakta olup, İpek Yolu üzerinden Orta Asya ve Orta Doğu'ya yayılmaya başlamıştır. Orta Asya'da pamuk üretiminin bol olması, bu bölgedeki kağıt sanayisinin ilerlemesine katkı sağlamış ve Araplar, burada gelişmiş bir üretim teknolojisi ile tanışmışlardır. Yapılan son araştırmalar, kağıt sanayisinin Orta Asya'ya Haçlı Seferleri sırasında Türkler tarafından getirildiğini ortaya koymaktadır (Eroğlu & Usta, 2004: 9). 11. yüzyılda Semerkand'da kurulan gelişmiş kağıt sanayisi, kağıdın İslam dünyasına yayılmasını sağlamıştır. Osmanlı Devleti döneminde de kağıt fabrikaları kurulmuş olsa da, matbaanın ilk kez 1729 yılında İbrahim Müteferrika tarafından Lale Devri'nde kurulan Türk matbaasıyla hayata geçtiği söylenebilir.

İbrahim Müteferrika, matbaanın faydalarını vurgulamış ve baskı işinin, kitapların daha ucuz hale gelmesini sağlayarak daha geniş bir kitleye ulaşmasını mümkün kılacağını belirtmiştir. Bu dönemde basımın ölçek ekonomisiyle ilgili sunduğu öneriler de büyük önem taşımaktadır (Altuntek, 1993: 139). Türkiye'deki ilk kağıt fabrikalarından biri ise 1744 yılında Yalova'da kurulmuş olup, o dönemde ülkenin kağıt ihtiyacını kısmen karşılamıştır. Ancak, Avrupa ile rekabetin zorluğu ve üretim sıkıntıları nedeniyle bu fabrika uzun süre faaliyet gösterememiştir (Somer, 2013: 247).

Beykoz Kağıt Fabrikası, 1804 yılında kurulmuş ve yaklaşık 28 yıl boyunca üretime devam etmiştir. Fabrika, kalite anlamında Hollanda ve İngiltere'yi örnek almış, ancak üretim yetersizliği nedeniyle bu avantajını sürdürememiştir (Damlıbağ, 2015: 50). Halkapınar Kağıt Fabrikası, kurulduktan kısa süre sonra kapanmış ve 19. yüzyılın sonlarına doğru faaliyetini sonlandırmıştır. Osmanlı dönemindeki diğer bir

kağıt fabrikası olan Hamidiye Kağıt Fabrikası ise, kurulduğu 1893 yılında sadece 7-8 ay üretim yapabilmiş ve sonrasında kapanmıştır. Ancak 1912'de yeniden faaliyete geçmiştir. Bu fabrikaların kapanmasında sektördeki küçük firmaların varlığı ve rekabet yetersizliği büyük rol oynamıştır (Damlıbağ, 2015).

Cumhuriyet döneminde, kağıt ve selüloz üretimi için hükümet çeşitli raporlar hazırlamış ve bu sektörde gelişim sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. 1929 yılında, Yüksek Kağıt Mühendisi Mehmet Ali Bey tarafından sunulan rapor, Türkiye'nin kağıt ve selüloz sanayisinde yurtdışına bağımlılığını azaltarak kendi üretim kapasitesini geliştirmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda, İzmit'te kurulan kağıt fabrikası, stratejik olarak suya yakın, ulaşımı kolay ve iş gücü açısından avantajlı bir konumda yer alması nedeniyle tercih edilmiştir (Müezzinoğlu, 2016: 1938).

İzmit Kağıt Fabrikası 1936 yılında faaliyete geçmiş, ancak gerekli hammadde ve malzeme temininde yaşanan zorluklar nedeniyle ancak 1940 yılında üretime geçebilmiştir (Yurtoğlu, 2017: 345). O dönemde Türkiye'deki kişi başına kağıt tüketimi, Avrupa ve diğer ülkelerle kıyaslandığında oldukça düşük seviyelerde kalmıştır. İzmit'te 1944 yılında ikinci bir fabrika kurulmuş ve bu fabrikada ilk gazete kağıdı ve sigara kağıdı üretimi yapılmıştır. Ancak, bu fabrikaların üretim kapasitesi istenen seviyelere ulaşamamış ve bazı hammadde maddelerinin hala ithal edilmesi süreci olumsuz etkilemiştir.

1955 yılında SEKA adıyla kurulan Türkiye Selüloz ve Kağıt Fabrikaları A.Ş., Cumhuriyet tarihindeki ilk büyük ölçekli kağıt fabrikası olma özelliğini taşır. Ancak bu fabrikanın da karlı bir üretime geçememesi, sektörün daha fazla gelişmesini engelleyen faktörlerden biri olmuştur. SEKA, kurulduğu yıllarda önemli bir katkı sağlamakla birlikte, ekonomik zorluklar ve verimsizlik nedeniyle sektörde beklenen dönüşümü gerçekleştirilememiştir.

SEKA fabrikası, yüksek üretim maliyetleri, düşük karlılık ve gelişim eksiklikleri nedeniyle geride kalmıştır. Fabrika, başlangıçta 10 üretim birimiyle faaliyet göstermiş olsa da zamanla zarara uğramış ve 1991'de özelleştirme sürecine girmiştir. Halkın tepkilerine rağmen, önce altı fabrikası ve ardından 2004 yılında tüm tesisleri devredilmiş, çalışanlarının sözleşmeleri feshedilmiştir. Bazı görüşlere göre, SEKA'nın zararı abartılmış ve fabrikanın kapanmasına yönelik eleştiriler,

spekülasyonlardan kaynaklanmıştır. Ancak, fabrikanın dünya çapında önemli bir yerinin olduğu ve bu sektöre yeterli yatırımların yapılmaması, kapatılmasının sebepleri arasında gösterilmektedir.

Bugün Türkiye'deki kağıt üretimi, kağıt hamuru, kağıt ürünü ve geri dönüşümlü kağıt olmak üzere üç ana grupta sınıflandırılmaktadır. Bu üretimlerde temel hammadde olarak selüloz ya da geri dönüşümle elde edilen kağıt kullanılmaktadır. SEKA fabrikasının kapanmasının ardından, selüloz ithalatı artmış ve bu durum sektörün döviz kuru değişimlerinden etkilenmesine yol açmıştır.

Kağıt üretiminde en yaygın olarak üretilen ürünlerden biri oluklu mukavvadır ve üreticileri genellikle Marmara ve Ege bölgelerinde yer almaktadır. Yabancı firmaların ilgisini çeken bu sektör, Türkiye'nin dünyadaki rekabet gücünü artırmıştır. Çoğunlukla yurtiçinden karşılanan ihtiyaçlar, Türkiye'yi bu alanda önemli bir oyuncu konumuna getirmiştir.

Diğer taraftan, duvar kağıdı üretimi, kırtasiye ürünleri ve temizlik kağıtları gibi alanlarda sektörde yoğunlaşma gözlemlenirken, oluklu mukavva üretiminde daha düşük yoğunlaşma görülmektedir. Türkiye kağıt sektöründe firmalar genellikle iki ana ölçekte yer almakta olup, küçük ölçekli firmalar piyasada büyük bir paya sahiptir.

2017 yılı itibarıyla, kağıt sektöründe yaklaşık 6.250 kişi çalışırken, oluklu mukavva ve diğer dönüşüm süreçleri dahil olmak üzere bu sayı 70.000 civarına çıkmaktadır. Günümüzde Türkiye'de 48 adet kağıt fabrikası faaliyet göstermektedir ve üretim tesisleri, çevresel değişikliklere uyum sağlayabilen sürdürülebilir özelliklere sahip olacak şekilde donatılmaktadır. Ancak enerji maliyetlerinin yüksekliği, üretim maliyetlerini artıran bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Türkiye'nin stratejik konumu, taşıma maliyetleri açısından avantaj sağlamaktadır.

Dünya çapındaki firmalar, sektördeki rekabeti artırmak amacıyla sürekli olarak büyümekteyken, Türkiye'deki firmalar genellikle küçük ölçekli olup, ölçek ekonomisinden yeterince yararlanamamaktadır. Son yıllarda, teknolojinin gelişmesiyle kağıt üretiminde alternatif hammadde yöntemleri kullanılmaya başlanmıştır. Bu alternatifler, ormanların korunmasına yönelik çabaları artırmayı hedeflemektedir. Geri dönüşümlü hammaddeler ve kenevir, kenaf gibi bitkiler, üretim sürecine entegre edilmekte ve bu trendin önümüzdeki yıllarda artması beklenmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye kağıt sektörü, tarihsel olarak önemli bir üretim merkezi olmasına rağmen, SEKA gibi büyük fabrikaların kapanmasıyla zorluklarla karşılaşmıştır. Özelleştirme ve dışa bağımlılık gibi faktörler, sektördeki üretim maliyetlerini artırmış ve rekabet gücünü olumsuz etkilemiştir. Ancak, Türkiye'nin stratejik konumu, sektörün taşıma maliyetleri açısından avantaj sağlamaktadır. Ayrıca, oluklu mukavva gibi ürünlerin üretimi ve geri dönüşümle elde edilen hammaddelerin kullanımı, ülkenin kağıt sektöründe dünyadaki yerini güçlendirmiştir. Öte yandan, sektördeki küçük ölçekli firmaların yoğunluğu, ölçek ekonomisinden yeterince faydalanılmadığını göstermektedir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte, alternatif hammadde yöntemlerinin devreye girmesi ve sürdürülebilir üretim süreçlerinin ön plana çıkması, ormanların korunmasına yönelik önemli adımlar atılmasını sağlamaktadır. Gelecekte, bu tür yenilikçi yaklaşımların sektördeki gelişimi olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir.

2.2.Ek Gümrük Vergileri

2.2.1. Ek Gümrük Vergilerinin Tanımı ve Kapsamı

Ek gümrük vergileri, devletlerin belirli ithal ürünler üzerinde uyguladığı zorunlu ek vergi yükümlülükleridir. Bu vergiler, yerli sanayiye koruma, dış ticaret dengesini sağlama, ekonomik ve siyasi tedbirler alma gibi amaçlarla uygulanmaktadır (Krugman ve Obstfeld, 2020: 198). Gümrük tarifeleri ile benzerlik gösteren ek gümrük vergileri, özellikle dış rekabeti dengelemek amacıyla tercih edilmektedir. Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) kurallarına göre ülkeler, belirli koşullar altında ek gümrük vergileri uygulayabilir; ancak bu uygulamaların uluslararası ticareti bozucu etkileri olabileceği belirtilmektedir (WTO, 2021).

Ek gümrük vergilerinin en önemli işlevlerinden biri, yerli üreticileri ithal ürünlere karşı korumaktır. Devletler, ithal edilen mallara ek vergi yükleyerek yerli üreticilerin rekabet gücünü artırmayı amaçlar. Özellikle gelişmekte olan ülkeler, sanayileşme süreçlerinde yerli üretimi teşvik etmek için bu vergileri bir politika aracı olarak kullanmaktadır (Rodrik, 2017: 142). Bununla birlikte, bu tür vergiler tüketiciler açısından maliyetlerin artmasına neden olmakta ve piyasada fiyat seviyelerini yukarı çekmektedir.

Ek gümrük vergileri, dış ticaret dengesini sağlama amacıyla da uygulanmaktadır. İthalatın artması, bir ülkenin cari açığını yükseltebilir ve ekonomik istikrarı tehdit edebilir. Bu nedenle bazı ülkeler, ithalatı sınırlandırarak yerli üretimi teşvik etmek için ek gümrük vergilerine başvurmaktadır (Bhagwati, 2004: 93). Ancak, bu tür müdahalelerin uzun vadede piyasa dengesini bozabileceği ve uluslararası ticaret ilişkilerini olumsuz etkileyebileceği ifade edilmektedir.

Ayrıca, ek gümrük vergileri siyasi ve ekonomik tedbirler kapsamında da kullanılmaktadır. Devletler, bazı ülkelerin ticaret politikalarına karşılık olarak ek vergiler getirebilir. Özellikle ticaret savaşları sırasında bu tür önlemler sıkça uygulanmaktadır. Örneğin, ABD ve Çin arasındaki ticaret savaşında her iki ülke de birbirlerine karşı ek gümrük vergileri uygulamış ve küresel ticarete büyük dalgalanmalara yol açmıştır (Bown, 2019: 57). Bu durum, uluslararası ticaretin serbest piyasa ilkelerinden uzaklaşmasına ve korumacı politikaların yaygınlaşmasına neden olmaktadır.

Son olarak, ek gümrük vergileri devlet bütçesine ek gelir sağlamak amacıyla da uygulanmaktadır. Devletler, özellikle ithalatı yüksek olan ürün gruplarına yönelik ek vergiler koyarak kamu gelirlerini artırmayı hedefleyebilir. Ancak, bu tür vergilerin ithalat hacmini düşürmesi nedeniyle uzun vadede vergi gelirlerinde istikrarsızlık yaratabileceği belirtilmektedir (Tanzi ve Zee, 2000: 112).

Ek gümrük vergileri, ülkelerin ekonomik politikalarında önemli bir araç olmakla birlikte, küresel ticaretin dengesini etkileyebilecek sonuçlar doğurabilmektedir. Bu nedenle, devletlerin ek gümrük vergilerini uygularken hem iç piyasayı hem de uluslararası ticaret dinamiklerini dikkate alması gerekmektedir.

2.2.2. Türkiye’de Ek Gümrük Vergisi Uygulamaları

İlave gümrük vergileri, ithal edilen mallara uygulanan diğer gümrük vergilerine ek olarak alınan bir vergi türüdür (Yıldız, 2016). Bu vergiler, ithalatı düzenlemek, yerli üreticileri korumak ve devletin gelir kaynaklarını artırmak amacıyla uygulanmaktadır. Gümrük tarifelerinin bir parçası olarak değerlendirilen ilave gümrük vergileri, ithal edilen malların toplam maliyetini yükselterek yerli üreticilerin dış rekabete karşı avantaj elde etmesini sağlar. Bu vergi türü, özellikle sanayileşmekte olan ülkelerde sıkça başvurulan bir ekonomik araçtır.

İlave gümrük vergileri, Bakanlar Kurulu tarafından alınan kararlar doğrultusunda uluslararası ticaret kapsamında ithal edilen ürünlere getirilen ek mali yükümlülükler olarak tanımlanabilir (Yalkın, 2019). Bu tür vergiler, genellikle ithalat politikalarının bir parçası olarak belirlenir ve belirli sektörleri veya ürün gruplarını hedef alabilir. Örneğin, bazı ülkeler belirli bir dönemde ithalat artışına bağlı olarak, özellikle sanayi ve tarım sektörlerini koruma amacıyla ilave gümrük vergileri uygulayabilir. Aynı zamanda, döviz rezervlerini koruma ve dış ticaret açığını azaltma gibi makroekonomik hedefler doğrultusunda da bu vergiler kullanılabilir.

İlave gümrük vergilerinin yasal dayanakları geçmişten günümüze çeşitli kanun ve düzenlemelerle şekillenmiştir. Bu verginin temel yasal dayanağı, 20 Şubat 1930'da kabul edilen ve "İthalat Rejim Kararı'na Ek Karar" olarak bilinen 1567 sayılı Kanun'un 1. maddesidir. Bunun yanı sıra, 14 Mayıs 1964'te yürürlüğe giren 474 sayılı Kanun'un 2. maddesi, 6 Mayıs 1986 tarihli 3283 sayılı Kanun'un 2. maddesi, 27 Ekim 1999 tarihli 4458 sayılı Kanun'un 16, 22 ve 55. maddeleri ile 2 Şubat 1984'te kabul edilen 2976 sayılı Kanun ve 20 Aralık 1995'te Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan 7606 sayılı karar, ilave gümrük vergilerinin uygulanmasını sağlayan temel hukuki metinler arasında yer almaktadır (Yıldız, 2016). Bu düzenlemeler, ithalat politikalarının çerçevesini belirleyerek, ülkenin ekonomik çıkarlarını korumayı amaçlamaktadır.

Ek gümrük vergileri gibi, ilave gümrük vergileri de uluslararası ticarete rekabeti doğrudan etkileyen bir unsurdur. Bu vergiler, özellikle Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) ve bölgesel ticaret anlaşmaları kapsamında belirli kısıtlamalara tabi olabilir. Örneğin, ülkeler arasında yapılan serbest ticaret anlaşmaları kapsamında bazı ürün grupları için ilave gümrük vergilerinin uygulanması sınırlandırılabilir veya tamamen kaldırılabilir. Ancak, ulusal ekonomik çıkarlar doğrultusunda zaman zaman korunmacı politikalar benimsenerek bu vergilerin artırılması da söz konusu olabilmektedir.

İlave gümrük vergilerinin uygulanması ve yönetilmesi, Bakanlar Kurulu'nun yetki alanına girmektedir. Bu yetki, 474 sayılı Gümrük Giriş Tarife Cetvel Kanunu'nun 2. maddesi kapsamında verilmiştir. Bu düzenlemeye dayanarak, Bakanlar Kurulu belirli durumlarda gümrük vergisi oranlarını %50'ye kadar artırabilmektedir (Gürbulak ve Ey, 2018: 2-3).

Türkiye’de ilave gümrük vergilerinin uygulanması, 2011/2203 sayılı İthalat Rejimi Kararı'nın Ek Kararı ile başlamıştır. İlk kez 2011 yılında tekstil ve hazır giyim sektöründe yürürlüğe giren bu uygulama, ithal edilen malların menşesine bağlı olarak belirlenmektedir (Yalkın, 2019). Eğer bir ürün Türkiye’ye ATR dolaşım belgesi ile Avrupa Birliği’nden geliyorsa veya menşe açısından Türk olmayan bir belgeye sahipse ve Türkiye ile serbest ticaret anlaşması imzalamamış bir ülkeden ithal ediliyorsa, bu mallara ilave gümrük vergisi uygulanmaktadır. Ancak, yalnızca bir serbest ticaret anlaşmasının varlığı yeterli değildir; ilgili ürünün, menşe bakımından Türkiye’nin ticaret anlaşması yaptığı ülkelerden gelmesi gerekmektedir (Palaoğlu ve Demir, 2017: 1).

Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ticari düzenlemeler kapsamında, Ortaklık Konseyi Kararı 95/1 uyarınca üçüncü ülkelerden gelen mallara Ortak Gümrük Tarifesi’ne göre ilave gümrük vergisi uygulanmaktadır (Yalkın, 2019). Bu doğrultuda, ithalatçı firmaların ithal ettikleri ürünlerin menşesini belgeleyerek kanıtlamaları zorunludur. Böylece ithalat sürecinde karşılaşılabilecek hukuki ve mali sorunlar en aza indirilmektedir. Avrupa Birliği ülkelerinden gelen ürünler için ise çapraz kümülasyon sistemine uygunluk kapsamında, gümrük beyannamesine “Tedarikçi Beyanı” eklenmeli, ayrıca “İhracatçı Beyanı” ile “Menşe Belgesi” de sunulmalıdır. Bunun yanı sıra, ATR dolaşım sertifikasının da belgeler arasında yer alması gerekmektedir. Eğer bu şartlar sağlanırsa, 2017/4 İthalat Kararı çerçevesinde ilave gümrük vergisi uygulanmaz.

İthal edilen malların menşesinin kanıtlanamaması durumunda, ilgili belgelerin belirlenen süreler içinde (örneğin altı ay veya bir yıl içinde) tamamlanarak sunulması gerekmektedir. Aksi takdirde, ek mali yükümlülükler veya ilave gümrük vergisi tahsil edilmektedir. Öte yandan, ithalat süreci tamamlandıktan ve ürünler serbest dolaşıma girdikten sonra sunulan menşe belgeleri için iade ya da vergi muafiyeti talebi kabul edilmemektedir. Eğer deklaran, ilave gümrük vergisi veya ek mali sorumluluk beyanında bulunmazsa, belirli durumlarda bu vergiler doğrudan uygulanmaktadır. Bu vergiler, 234/1-(a) maddesi gereğince Gümrük İdaresi tarafından tahsil edilmektedir.

Bazı durumlarda, ilave gümrük vergisinin uygulanmadığı ülkelerden gelen mallara ilişkin menşe belgeleri ibraz edilmezse, “ihracatçı beyanı” veya “tedarikçi beyanı” doğrultusunda işlem yapılmaktadır. Eşyanın serbest dolaşıma girmesinin ardından yapılan taleplerde, Gümrük Yönetmeliği'nin 38. maddesi gereğince ek mali yükümlülüklerin güvence altına alınması gerekmektedir. Ancak, Gümrükler Genel Müdürlüğü, 3605 ve 1865 sayılı kanunları gerekçe göstererek bu tür talepleri reddetmektedir (Şahin, 2018).

İlave gümrük vergileri, ithalat rejimi kapsamında belirlenen ek mali yükümlülükler arasında yer almakta olup, temel amacı, yerli üreticileri korumak ve ithalat dengesini düzenlemektir. Bu vergiler, ithalat süreçlerinde uygulanan standart gümrük prosedürleri ile birlikte değerlendirildiğinden, klasik gümrük vergileri ile benzer bir işleyişe sahiptir. Ancak, doğrudan bir ticaret politikası aracı olarak değil, daha çok ithalatın düzenlenmesi ve belirli sektörlerde yerli üretimin teşvik edilmesi amacıyla kullanılmaktadır. İlave gümrük vergilerinin uygulanacağı ürünler ve oranları, ithalat rejimi kararları doğrultusunda belirlenmekte olup, ilgili mevzuat çerçevesinde değişiklik gösterebilmektedir.

İlave gümrük vergisi oranları, ithal edilen ürünlerin değeri üzerinden hesaplanmakta ve ithalat bedeline ek olarak taşıma, sigorta gibi maliyetler de dikkate alınarak belirlenmektedir. Bu vergiler, gümrük beyannamesinde açıkça belirtilmekte ve diğer vergilerden bağımsız olarak tahsil edilerek devlet bütçesine gelir olarak kaydedilmektedir. Ayrıca, ilave gümrük vergilerinin temel hedeflerinden biri, ithalatçıların belirli ürün gruplarında yerli alternatiflere yönelmesini sağlayarak dış ticaret açığını dengelemektir. Bu doğrultuda, belirli ürün kategorileri ilave gümrük vergileri kapsamına alınmaktadır.

Bu vergiler, geniş bir ürün yelpazesine uygulanmakta olup, özellikle ithalatın yoğun olduğu sektörlerde etkisini göstermektedir. İlave gümrük vergisine tabi ürünler arasında; tekstil ve hazır giyim ürünleri, ayakkabı ve aksesuarları, demir-çelikten imal edilen çubuklar, el dokuması halılar, el aletleri, mobilya ve mobilya aksesuarları, elektrikli aydınlatma cihazları, su ısıtıcıları, elektrikli süpürgeler, seyahat çantaları, valizler ve çelik teller gibi çeşitli sanayi ve tüketim ürünleri yer almaktadır (Yalkın, 2019).

Ayrıca, ilave gümrük vergileri, uluslararası ticaret anlaşmaları ve gümrük birliği uygulamaları çerçevesinde belirlenen kurallar doğrultusunda şekillenmektedir. Özellikle Türkiye'nin Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği kapsamında yer alması nedeniyle, ilave gümrük vergilerinin uygulanmasında malın menşei belirleyici bir faktördür. Avrupa Birliği ülkelerinden gelen ve belirli belgelerle desteklenen ürünler için ilave gümrük vergileri uygulanmazken, üçüncü ülkelere gelen mallar bu vergilere tabi tutulabilmektedir. Bu bağlamda, ithalatçıların menşe belgelerini eksiksiz bir şekilde sunmaları zorunludur.

Öte yandan, ithalat işlemleri sırasında menşe belgelerinin sunulmaması durumunda, belirli bir süre içinde eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir. Eğer bu belgeler süresi içinde ibraz edilmezse, ilgili ürünlere ilave gümrük vergisi veya ek mali yükümlülük uygulanmaktadır. Ancak, ithalat sürecinin tamamlanmasının ardından eksik belgelerin sunulması durumunda, gümrük beyannamesinde bu tür taleplerin karşılanmasına dair bir hüküm bulunmadığından, iade veya kaldırma talepleri kabul edilmemektedir. Bununla birlikte, gümrük yönetmeliği kapsamında belirli şartlar sağlandığında, ithalatçılar bazı durumlarda vergi iadesi talep edebilmekte, ancak bu tür taleplerin değerlendirilmesi Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün inisiyatifinde olmaktadır.

Sonuç olarak, ilave gümrük vergileri, Türkiye'nin ithalat rejimi kapsamında uyguladığı önemli mali düzenlemelerden biri olup, hem yerli sanayiye destekleme hem de dış ticaret dengesini koruma işlevi görmektedir. Bu vergiler, ithalatçıların ek maliyetler ile karşı karşıya kalmasına neden olmakla birlikte, ülkedeki üreticilerin rekabet gücünü artırmak ve ekonomik istikrarı sağlamak açısından da önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir.

2.2.3. Uluslararası Ticarete Ek Gümrük Vergilerinin Etkileri

Uluslararası ticaretin dinamikleri, birçok ekonomik, sosyal ve politik faktör tarafından şekillendirilmektedir. Bu faktörlerden biri de hükümetlerin, ekonomik ve ticaret politikalarını düzenlerken uyguladıkları gümrük vergileridir. Gümrük vergileri, ithalat ve ihracatın kontrol edilmesinde, yerli sanayinin korunmasında ve dış ticaretin düzenlenmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Ek gümrük vergileri, özellikle belirli ürünlerin ithalatına ek olarak uygulanan ilave vergilerdir ve genellikle ülkelerin

ekonomik çıkarlarını korumaya yönelik bir araç olarak kullanılır. Türkiye’de, bu tür vergilerin uygulanması, ithalat rejimi kararları ve uluslararası ticaret anlaşmaları doğrultusunda şekillenmektedir (Yalkın, 2019). Ancak, ek gümrük vergilerinin uluslararası ticaret üzerindeki etkileri karmaşık ve çok boyutludur.

Ek gümrük vergilerinin en belirgin etkilerinden biri, ithalat fiyatlarının artmasıdır. İthal edilen mallara uygulanan bu vergiler, doğrudan ürünlerin maliyetini artırır ve bu durum, ithalatçıların daha yüksek fiyatlarla ürün temin etmelerine yol açar. Yüksek gümrük vergileri, dışa bağımlı sektörlerde maliyet artışına ve ürün fiyatlarının yükselmesine neden olmaktadır. Bu durum, tüketicilerin daha pahalı ürünlerle karşı karşıya kalmasına, dolayısıyla yerli ve ithal mallar arasındaki fiyat dengesinin değişmesine yol açar. Ek gümrük vergileri, uluslararası ticaretin maliyetini artırarak, aynı zamanda talep ve arz dengesini de etkilemektedir. Tüketiciler için bu durum, ithal ürünlere olan talebin düşmesine ve dolayısıyla yerli üreticilerin daha fazla pazar payı kazanmasına neden olabilmektedir (Palaoğlu ve Demir, 2017).

Ek gümrük vergileri, yerli üreticiler için olumlu bir etki yaratabilir. Çünkü, ithalatı pahalandırarak yerli malların daha rekabetçi hale gelmesini sağlar. Bu, yerli sanayinin korunduğu ve geliştiği anlamına gelmektedir. Özellikle yerli üreticilerin ithal mallarla doğrudan rekabet ettiği sektörlerde, ilave gümrük vergileri, yerli üretim kapasitesinin artmasına yol açmaktadır. Ancak, bu durumun her zaman olumlu olmayacağı da unutulmamalıdır. İthal malların pahalı hale gelmesi, üretim maliyetlerini artırabilir ve üreticilerin bazı hammaddelere erişimini zorlaştırabilir. Bunun sonucunda, bazı sektörlerde üretim maliyetlerinin artması, fiyatların yükselmesine ve rekabet gücünün düşmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda, ek gümrük vergilerinin sektöre göre değişen etkileri, yerli üreticilerin durumunu karmaşık bir şekilde etkilemektedir (Yalkın, 2019).

Ek gümrük vergilerinin bir diğer önemli etkisi, uluslararası ticaret ilişkileri üzerindeki etkileridir. Gümrük vergileri, ticaretin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda politik bir araç haline gelmesine de neden olmaktadır. Ülkeler, dış ticaret politikalarını oluştururken, ekonomik çıkarlarını koruma amacıyla bazen ek gümrük vergileri uygulayabilmektedir. Bu vergiler, özellikle bir ülkenin yerli sanayisini korumak ya da belirli bir ülkeyle olan ticaret açığını dengelemek amacıyla

kullanılabilmektedir. Ancak, gümrük vergilerinin arttırılması, diğer ülkelerin karşılık vermesine yol açabilir ve ticaret savaşlarına neden olabilir. Örneğin, bir ülke başka bir ülkeden gelen ithalata ek vergiler koyarsa, diğer ülke de benzer şekilde karşılık vererek, uluslararası ticaretin zorlu bir hale gelmesine neden olabilir. Bu tür durumlar, küresel ticaretin azalmasına, ekonomik büyümenin yavaşlamasına ve dünya ticaretindeki belirsizliğin artmasına yol açabilir (Gürbulak ve Ey, 2018).

Ek gümrük vergilerinin ticaret hacmi üzerindeki etkisi de oldukça büyüktür. İthalatın pahalalanması, bazı ürünlerin uluslararası ticaretinin azalmasına neden olmaktadır. Bu durum, küresel ticaretin düşmesine ve küresel ekonomideki büyüme oranlarının yavaşlamasına yol açar. Ek gümrük vergilerinin uygulandığı durumlarda, ithalatçılar bu vergilerle başa çıkabilmek için tedarik zincirlerini yeniden yapılandırmaktadır. Bu tür bir strateji, yerli üretim alanlarında daha fazla rekabet yaratır, ancak aynı zamanda ticaretin çeşitlenmesi ve daha fazla alternatif arayışı doğurmaktadır. Ek gümrük vergileriyle karşılaşan ithalatçılar, daha uygun fiyatlı ürünler aramak için farklı ülkelerle ticaret yapmayı tercih ederler. Bunun sonucunda, vergi oranlarının yükseldiği ülkeler, küresel ticaretin dışında kalmaya başlar ve diğer ülkelerin pazar payları artmaktadır (Şahin, 2018).

Sonuç olarak, uluslararası ticarete ek gümrük vergilerinin etkileri oldukça geniş kapsamlıdır. Bu vergiler, hem yerli sanayi üzerinde koruyucu bir etki yapmaktadırlar, hem de ticaret ilişkileri, rekabet gücü ve küresel ticaret hacmi üzerinde belirleyici sonuçlar doğurmaktadır. Gümrük vergilerinin etkisi, sadece ekonomik değil, aynı zamanda stratejik bir faktör olarak da değerlendirilmelidir. Ülkeler, ekonomik çıkarlarını korumak amacıyla uyguladıkları bu tür vergi politikalarıyla, hem yerli sanayilerini koruyabilir hem de uluslararası ticaretin dinamiklerini etkilemektedir. Ancak, bu vergilerin yalnızca kısa vadeli kazançlar sağlamakla kalmayıp, uzun vadeli ticaret ilişkilerini de şekillendirebileceği göz önünde bulundurulmalıdır (Yalkın, 2019; Gürbulak ve Ey, 2018).

2.3.Ek Gümrük Vergilerinin Üreticiler Üzerindeki Etkileri

Ek gümrük vergileri, ithalat ürünlerinin fiyatlarını artırarak, yerli üreticilerin maliyet yapılarında ve rekabetçilik düzeylerinde önemli değişikliklere yol açabilir. Bu

vergiler, üretim maliyetlerini artırarak yerli üreticiler üzerinde hem olumsuz hem de olumlu etkilere neden olabilmektedir.

2.3.1. Maliyetler ve Rekabet Gücü

Ek gümrük vergileri, özellikle ithalatla hammadde veya ara malı temin eden üreticiler için maliyet artışlarına neden olmaktadır. Ek vergilerin uygulanması, bu tür malların fiyatlarını doğrudan artırarak, üretim maliyetlerini yükseltir. İthalatın pahalılaşması, üreticilerin bu maliyet artışlarını nihai ürün fiyatlarına yansıtma gerekliliğini doğurur. Bunun sonucunda, üreticiler daha yüksek fiyatlarla ürün sunmak zorunda kalmaktadır (Yalkın, 2019). Bu durum, düşük marjlarla çalışan küçük ve orta ölçekli işletmeleri olumsuz etkileyebilir. Özellikle maliyetleri yüksek olan küçük işletmeler, bu artan maliyetleri karşılamakta zorlanmaktadır, bu da piyasadan çekilmelerine yol açabilir. Öte yandan, büyük ölçekli üreticiler, ölçek ekonomilerinden yararlanarak bu maliyet artışlarını daha kolay absorbe edebilmektedirler (Böyük, 2021).

Ek gümrük vergilerinin yerli üreticiler üzerindeki bir başka önemli etkisi, yerli üreticilerin ithalatla doğrudan rekabet etmeleridir. İthalat fiyatlarının artması, yerli üreticilerin pazarda daha rekabetçi bir konuma gelmesine olanak tanımaktadır. Bu durum, özellikle ithalatın yoğun olduğu sektörlerde, yerli üreticilerin pazar paylarını artırmasına imkan verir (Yalkın, 2019). Ancak, ithal ürünlerin fiyatları yükseldiğinde, yerli üreticiler de maliyet artışlarını yansıtarak fiyatlarını artırmak zorunda kalmaktadır. Bu, nihai tüketici tarafından daha pahalı bulunabilir ve tüketici tercihini ithal mallardan yana kullanabilmektedir (Yıldız, 2020). Bu bağlamda, ek gümrük vergilerinin yerli üreticiler için her zaman faydalı olmayabileceği söylenebilmektedir.

Ek gümrük vergileri, aynı zamanda üreticileri daha fazla inovasyon yapmaya ve verimlilik artırmaya teşvik edebilmektedir. Üreticiler, maliyet artışlarını telafi edebilmek için üretim süreçlerini optimize eder, yeni teknolojilere yatırım yapar ve iş gücü verimliliğini artırmaya yönelik stratejiler geliştirebilmektedir (Böyük, 2021). Bu tür stratejiler, özellikle büyük ölçekli üreticiler için uzun vadede rekabet avantajı sağlamaktadır.

2.3.2. Hammadde Tedariki ve Üretim Süreçleri

Ek gümrük vergilerinin, üreticilerin hammadde tedarik süreçleri ve üretim süreçleri üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. İthal hammaddeye bağımlı sektörlerde, ek gümrük vergilerinin uygulanması, hammaddelerin tedarik maliyetlerini artırmakta ve bu durum üretim maliyetlerini yükseltmektedir (Yalkın, 2019). Özellikle ithalata dayalı üretim yapan firmalar, bu tür vergilerin etkisiyle daha yüksek maliyetlerle karşılaşmaktadır. Bu artan maliyetler, üretim süreçlerinde zorluklara yol açabilir ve yerli üreticilerin ithalatçı firmalarla rekabet etme gücünü zayıflatabilir (Şahin, 2018).

Ek gümrük vergileri, hammadde temininde zorluklara da neden olabilir. İthalatçı firmalar, ithal hammaddelere ek maliyet yüklediğinden, bu durum üretim süreçlerini daha pahalı hâle getirebilir ve üretim verimliliğini olumsuz etkileyebilir (Palaoğlu & Demir, 2017). Bu bağlamda, dışa bağımlı olan sektörler, daha yüksek maliyetlerle karşı karşıya kalmaktadır. Ek gümrük vergilerinin bir sonucu olarak, üreticiler yerli tedarikçilere yönelmek zorunda kalabilir. Ancak, yerli tedarikçilerin fiyat ve kalite açısından dış tedarikçilerle rekabet edebilme kapasiteleri her zaman yeterli olmamaktadır. Bu nedenle, yerli tedarikçilere yönelme çabaları her zaman başarılı olmayabilmektedir (Gürbulak & Ey, 2018).

Ek gümrük vergilerinin bir diğer önemli etkisi, tedarik zinciri yönetiminde yaşanan aksaklıklardır. Gümrük vergilerinin artması, ithal hammaddelerin tedarikinde gecikmelere yol açabilmektedir. Bu gecikmeler, üretim süreçlerini aksatarak üretim planlarının yeniden yapılmasına ve ürünlerin piyasaya sunulma sürelerinin uzamasına neden olmaktadır (Yalkın, 2019). Uzun vadede, bu durum üreticilerin küresel pazarlarda rekabet gücünü de olumsuz yönde etkilemektedir. Yüksek maliyetler ve tedarik zincirindeki aksaklıklar, üreticilerin ihracat potansiyellerini sınırlayabilmektedir (Şahin, 2018). Bu bağlamda, ek gümrük vergileri, sadece yerli üretim süreçlerini değil, aynı zamanda ihracat pazarlarındaki rekabet gücünü de zayıflatmaktadır.

Sonuç olarak, ek gümrük vergileri hammadde tedarikinin pahalılaşmasına ve üretim süreçlerinin daha maliyetli hâle gelmesine yol açmaktadır. Üreticiler, bu olumsuz etkilerle başa çıkabilmek için yerli tedarikçilere yönelme çabalarına girse de

bu çabalar her zaman başarılı olmamaktadır. Tedarik zincirinde yaşanan aksaklıklar ve artan maliyetler, uzun vadede üreticilerin küresel pazarlardaki rekabet gücünü de etkilemektedir.

2.3.3. İthalat ve İhracat Dengesi

Gümrük vergileri, ithalat ve ihracat dengesini doğrudan etkileyen önemli bir ticaret politikası aracıdır. Bu vergiler, yerli üreticileri korumak, yerel sanayiye desteklemek ve ülkenin ticaret açığını azaltmak amacıyla uygulanır. Ancak, gümrük vergilerinin etkileri, hem ithalat hem de ihracat üzerinde belirgin ve kesin sonuçlar doğurur.

Gümrük vergileri, ithal edilen ürünlerin maliyetlerini kesin bir şekilde artırır. Bu durum, ithal ürünlerin yerli piyasada daha pahalı hale gelmesine neden olur ve yerli üreticilerin rekabet gücünü artırır. Yüksek gümrük vergileri, ithalatı kesin olarak azaltır ve yerli üretimi teşvik eder. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, yerli sanayinin korunması amacıyla uygulanan gümrük vergileri, ithalatın azalmasına ve yerli üretimin artmasına kesin bir şekilde katkıda bulunur (Krugman ve Obstfeld, 2009).

Ancak, gümrük vergilerinin uzun vadede olumsuz etkileri de kesinlikle görülür. Yerli üreticiler, rekabet baskısı olmadan verimliliklerini artırmak için yeterli teşvike sahip olmazlar. Bu durum, üretim kalitesinin düşmesine ve yenilikçiliğin azalmasına kesin olarak yol açar (Baldwin, 2016). Ayrıca, gümrük vergileri, ithalatçılar için maliyetleri kesin bir şekilde artırarak, tedarik zincirlerini olumsuz etkiler. Özellikle ara mallar ve hammaddeler üzerindeki yüksek vergiler, yerli üreticilerin üretim maliyetlerini kesin olarak artırır ve bu da nihai ürünlerin fiyatlarının yükselmesine neden olur (WTO, 2020).

Gümrük vergilerinin ihracat üzerindeki etkileri kesin olarak belirlenmiştir. Yerli üreticiler, gümrük vergileri sayesinde ithal ürünlere karşı korunduklarında, daha uygun maliyetlerle üretim yapabilir ve bu da ihracatın artmasına kesin bir şekilde katkıda bulunur. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, yerli sanayinin desteklenmesi, ihracata yönelik üretim kapasitesinin artmasına ve ülkenin dış ticaret dengesinin iyileşmesine kesin olarak yardımcı olur (Helpman ve Krugman, 1985).

Ancak, gümrük vergilerinin ihracat üzerindeki olumsuz etkileri de kesinlikle görülür. Yüksek gümrük vergileri, ihracatçıların girdi maliyetlerini kesin olarak artırarak, ürünlerinin uluslararası piyasalarda rekabet edebilme kabiliyetini zayıflatır. Özellikle ara mallar ve hammaddeler üzerindeki vergiler, ihracatçıların maliyetlerini kesin bir Şekilde artırarak, ürünlerinin fiyatlarını yükseltir ve bu da ihracatın azalmasına kesin olarak neden olur (Baldwin, 2016). Ayrıca, gümrük vergileri, ticaret partnerleri arasında gerilimlere kesin olarak yol açar ve karŐılıklı ticaret savaŐlarının baŐlamasına neden olur. Bu durum, ihracatın daha da azalmasına ve ülkenin dış ticaret dengesinin bozulmasına kesin olarak yol açar (WTO, 2020).

Gümrük vergilerinin ithalat ve ihracat dengesi üzerindeki etkileri kesin olarak belirlenmiştir. Koruma amaçlı gümrük vergileri, yerli üreticileri destekleyerek, ithalatın azalmasına ve yerli üretim artmasına kesin bir Şekilde katkıda bulunur. Ancak, bu politikaların uzun vadede olumsuz etkileri de kesinlikle görülür. Yerli üreticiler, rekabet baskısı olmadan verimliliklerini artırmak için yeterli teşvike sahip olmazlar ve bu durum, üretim kalitesinin düşmesine ve yenilikılığın azalmasına kesin olarak yol açar (Krugman ve Obstfeld, 2009).

Öte yandan, gümrük vergileri, ihracatçıların uluslararası piyasalarda rekabet edebilme kabiliyetini kesin olarak etkiler. Yüksek gümrük vergileri, ihracatçıların girdi maliyetlerini kesin bir Şekilde artırarak, ürünlerinin fiyatlarını yükseltir ve bu da ihracatın azalmasına kesin olarak neden olur (Baldwin, 2016). Bu nedenle, gümrük vergilerinin etkileri, hem yerli üreticiler hem de uluslararası ticaret açısından kesin bir Şekilde değerlendirilmelidir.

Sonuç olarak, gümrük vergilerinin ithalat ve ihracat dengesi üzerindeki etkileri kesin olarak belirlenmiştir. Bu vergiler, uygulanan oranlara, sektörel yapıya ve küresel piyasa koŐullarına bağlı olarak deĐiŐkenlik gösterir. Bu nedenle, gümrük vergilerinin etkileri, ülkenin ekonomik hedefleri ve uluslararası ticaret politikaları doğrultusunda kesin bir Şekilde planlanmalı ve uygulanmalıdır. Ek gümrük vergileri hammadde tedarikinin pahalılaşmasına ve üretim süreçlerinin daha maliyetli hâle gelmesine yol açmaktadır. Üreticiler, bu olumsuz etkilerle başa çıkabilmek için yerli tedarikçilere yönelme çabalarına girse de bu çabalar her zaman başarılı olmamaktadır. Tedarik

zincirinde yaşanan aksaklıklar ve artan maliyetler, uzun vadede üreticilerin küresel pazarlardaki rekabet gücünü de etkilemektedir.

3. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmada kullanılan yöntem ile ilgili bilgi verilmiştir. Araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizi hakkında detaylı bilgiler verilmiştir.

3.1.Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, nitel araştırma yaklaşımını benimseyerek gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma, araştırma sürecinde olayların, olguların ve bireylerin deneyimlerinin daha derinlemesine anlaşılması için kullanılan bir yaklaşımdır. Bu yöntem, araştırmacıların belirli bir konuyu ya da olguyu anlamaya yönelik daha zengin ve anlamlı veriler toplamasına olanak tanır. Nitel araştırma, katılımcıların düşünce ve duygularını, yaşadıkları deneyimleri, sosyal bağlamlarını, etkileşimlerini ve bu etkileşimlerin anlamlarını keşfetmeye yönelik bir süreçtir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 36). Bu yöntemin kullanılması, araştırmanın amacı doğrultusunda, olayların daha geniş bir perspektiften anlaşılmasına ve katılımcıların bireysel bakış açılarıyla olayları yorumlamalarına olanak tanır.

Nitel araştırma, nicel (kantitatif) araştırmalardan farklıdır, çünkü sayısal verilerle yapılan analizlerin ötesine geçer. Nitel araştırma, olayları ve olguları açıklamak, anlamak ve yorumlamak amacıyla daha subjektif ve esnek bir yaklaşım benimser. Bu bağlamda, nicel araştırmalarda kullanılan anket, istatistiksel testler gibi veri toplama tekniklerinden ziyade, derinlemesine görüşmeler, odak grup görüşmeleri, katılımlı gözlemler, günlükler ve metin analizi gibi yöntemlerle veriler toplanır (Karasar, 2013:116). Ayrıca, nitel araştırma süreçlerinde katılımcıların bireysel algıları, toplumsal bağlamda karşılaştıkları problemler ve çözüm önerileri gibi öğeler üzerinde yoğunlaşılır.

Bir diğer önemli özellik ise nitel araştırmanın, nicel araştırmalara göre daha esnek ve katılımcıların doğal ortamlarında gerçekleşmesidir. Katılımcıların, olaylara dair düşüncelerini ve hislerini daha açık bir şekilde ifade etmelerine olanak tanır. Bu da araştırmacılara, daha önce öngörülemeyen ya da gözden kaçırılacak bilgileri ortaya koyma fırsatı verir. Bu nedenle, nitel araştırma hem olayların içsel dinamiklerini anlamada hem de katılımcıların deneyimlerini ve bakış açılarını geniş bir açıdan değerlendirmede etkili bir yöntemdir (Karakaya, 2009:59).

3.2.Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu, rastlantısal olarak seçilen ..... katılımcıdan oluşan bir grup ile yapılmıştır. Katılımcılar, belirli bir özellik veya kriterlere göre seçilmiş olup, gruptaki her birey, araştırmanın amaçlarına uygun bir şekilde seçilmiştir. Araştırma, 2025 yılında, ... ilinde gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte, katılımcılarla birebir görüşmeler yapılmış ve her katılımcının görüşleri, araştırmanın kapsamına dâhil edilmiştir. Görüşme yapılan 22 katılımcının kimlikleri ve çalıştıkları kurumların gizliliği açısından, katılımcıların kimliklerinin ifşa edilmemesi amacıyla K1, K2, K3 ... şeklinde kodlanarak, her bir katılımcının yanıtları anonimleştirilmiştir. Böylece, katılımcıların mahremiyetini koruyarak güvenli bir veri toplama süreci sağlanmıştır. Kodlama yöntemi, hem etik kurallar çerçevesinde hem de veri güvenliği açısından önem taşıyan bir uygulama olarak belirlenmiştir. Bu sayede araştırma, katılımcıların gizliliğine saygı gösterilerek, sağlıklı ve güvenilir veriler elde edilmiştir.

3.3.Veritoplama Araçları

Çalışmada veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış bir görüşme formu oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından yeni bir veri toplama aracının oluşturulmasının temel gerekçesi ise bu çalışmayla birebir paralellik gösteren bir veri toplama aracına ulaşamamasıdır. Veri toplama aracının geliştirilmesi aşamasında literatür taranarak, uygun sorular bulunduğu bu sorular uzman görüşlerine başvurularak geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu, bir araştırmacının veri toplama amacıyla oluşturduğu bir araçtır. Bu form, bazı yapılandırılmış sorular içerirken, diğer yönlerde katılımcının serbestçe düşünmesine ve ifade etmesine olanak tanır. Araştırmacının yeni bir veri toplama aracı oluşturma gerekliliği, mevcut araçların çalışmasıyla tam olarak paralel olamamasından kaynaklanabilir. Yeni veri toplama aracının oluşturulması aşamasında, öncelikle ilgili literatür taranır. Bu literatür taraması, benzer çalışmalardan elde edilen bulguları ve mevcut araştırma konusundaki bilgileri içerir. Bu aşamada, geçerli ve uygun soruların bulunmasına yardımcı olur. Literatürdeki bulgulara dayanarak, araştırmacı uygun soruları belirler. Ancak, soruların geçerliliğini sağlamak için uzman görüşlerine başvurmak

önemlidir. Uzmanlar, konuyla ilgili bilgi ve deneyimlerine dayanarak soruların geçerli ve etkili olup olmadığını değerlendirebilirler. Uzman görüşleri, soruların içeriği, dil kullanımı, uygunluk düzeyi ve anlaşılabilirlik gibi faktörleri göz önünde bulundurarak veri toplama aracının kalitesini artırabilir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturma sürecinde literatür taraması, uygun soruların belirlenmesi ve uzman görüşlerinin alınması gibi adımlar dikkate alınarak güvenilir bir veri toplama aracı geliştirilebilir. Bu araç, araştırmacının çalışma amacına ve araştırma sorularına uygun olarak verilerin toplanmasına yardımcı olabilmektedir.

3.4.Verilerin Analizi

Betimsel analiz yöntemiyle araştırma bulgularının analizi şu adımları içerir (İşbilir, 2013):

- Verilerin Düzenlenmesi: İlk adımda, toplanan veriler sistematik bir şekilde düzenlenir ve kaydedilir. Bu, anket veya görüşme kayıtlarının düzenlenmesi, verilerin kodlanması ve verilerin uygun bir veri tabanı veya elektronik ortamda saklanması sürecini kapsar.
- Verilerin Kodlanması: Veriler, belirli temalar veya kavramlara göre kodlanır. Her bir veri, araştırma soruları ve hedefleri doğrultusunda anlamlı kategorilere yerleştirilir. Bu kodlar, temaların ve kavramların belirlenmesine yardımcı olur ve araştırma sürecine katkı sağlar.
- Verilerin Özetlenmesi: Kodlanmış veriler, ilgili temalar doğrultusunda özetlenir. Bu aşamada, belirli bir temaya ait veriler toplanarak ayrıntılı bir şekilde incelenir. Benzer düşünceler veya deneyimler bir araya getirilir ve ortak eğilimler ya da bulgular belirlenir.
- Verilerin Yorumlanması: Özetlenen veriler, anlamlı bir şekilde yorumlanır. Araştırmacı, temalar arasındaki bağlantıları, farklılıkları veya dikkat çeken bulguları belirler. Bu aşamada, elde edilen bulgular literatürle karşılaştırılarak teorik çerçeveye dayanarak yorumlanır.
- Bulguların Sunumu: Analiz edilen bulgular, tablolar, grafikler veya özetler aracılığıyla sunulur. Bulgular, araştırma sorularına verilen yanıtları ve belirlenen temaları açık ve anlaşılır bir şekilde ortaya koyacak şekilde

düzenlenir. Bu sunum, araştırmanın sonucunun daha kolay anlaşılmasına olanak tanır.

Betimsel analiz yöntemi, verilerin açıklanması ve anlaşılmasına yönelik önemli bir araçtır. Bu yöntem, araştırmacının veriler üzerinde ayrıntılı bir betimleme yapmasını ve anlamlı yorumlar oluşturmasını sağlar.

4. BULGULAR